

N:o 57.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1902, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel, dels tre med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

Genom proposition, n:o 68, af den 2 nästlidne april, hvilken blifvit af båda kamrarne till lagutskottet öfverlemnad, har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt, i statsrådet hållet protokoll, förklarar sig vilja inhemta Riksdagens yttrande öfver nedanstående förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel; i sammanhang hvarmed omförmålts, att Kongl. Maj:t ville, efter emottagandet af Riksdagens svar, företaga den slutliga pröfningen af samma förslag och om författnings utfärdande i ämnet förordna.

Berörda förslag med dervid fogade formulär är af följande lydelse:

Förslag

till

Förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel.

1 §.

En hvar, som för egen eller annans räkning idkar handel med konstgjorda gödselmedel, vare, ehvad sådant af köparen påfordras eller icke

pliktig att, senast då varan till köparen levereras, öfverlemnna ett af säljaren undertecknadtt garantibevis, innehållande de i 2 § föreskrifna uppgifter.

2 §.

Bevis, hvarom i 1 § sägs, skall affattas i öfverensstämmelse med det vid denna förordning fogade formulär litt. A och innehålla säljarens och köparens namn, den försålda varans myckenhet och benämning, hvilken icke må vara vilseledande med afseende på varans beskaffenhet eller ursprung, det i 3 § omförmälda märke samt följande särskilda uppgifter, nemligen: halten af fosforsyra och kali, båda beräknade i vattenfritt tillstånd, samt af qväfve, allt uttryckt i procent och med angifvande af de former, under hvilka dessa beståndsdelar förekomma, dervid minimiprocenten för hvarje beståndsdel skall angifvas med ett enda tal.

3 §.

Försäljes gödselmedlet i säck, kärl eller annan fast förpackning, skall förpackningen förses med ett lätt i ögonen fallande märke, i korthet angifvande säljarens samt varans namn äfvensom varans halt af värdebestämmande ämnen; skolande detta märke upptagas jemväl i den å varan utfärdade räkning.

4 §.

Vill köparen få utrönt, huruvida varan öfverensstämmer med det lemnade beviset, eger han att få undersökning derom verkställd vid vare sig någon af statens kemiska stationer eller annan sådan station, som af landtbruksstyrelsen förklarats behörig att verkställa sådan undersökning.

Då undersökning skall verkställas, öfverlemnas till anstalten garantibeviset i hufvudskrift eller bestyrkt afskrift, prof å varan, taget på sätt i 5 § stadgas, samt protokoll öfver proftagningen.

§ 5.

Det i 4 § omförmälda prof skall i närvaro af säljaren och köparen eller deras ombud tagas, då varan af köparen mottages. Försändes varan till köparen å annan ort och finnes ej der ombud för säljaren, ege kö-

paren rätt tillkalla två ojäfviga vittnen att i stället för säljaren närvara vid proftagningen.

Prof skall tagas så, att det kommer att utgöra ett tillförlitligt uttryck af varans medelsammansättning. För detta ändamål uttagas prof, helst med s. k. stickert, från flera olika ställen af partiet; försändes varan emballerad, skall prof uttagas, der partiet omfattar 5 kolli eller derunder, ur hvarje kolli och, der partiet är af större omfattning, ett prof ur minst 10 procent af hela antalet kolli, dock i hvarje fall ur minst 5 kolli.

De på detta sätt uttagna småprofven, vid hvilkas uttagning noga tillses, att intet af dem tages från af väta eller på annat sätt skadad del af partiet, omblandas väl på ett torrt och rent underlag till ett ensartadt generalprof. Af det sålunda erhållna generalprofvet uttagas tre prof, hvart och ett å minst 500 gram; till hvarje prof bilägges af båda parterna, deras ombud eller de närvarande vittnena underskrifvet, enligt det vid denna förordning fogade formulär litt. B affattadt protokoll öfver proftagningen, upptagande uppgift å tid för densamma, varans benämning, partiets storlek, sättet för varans försändning, huru vid proftagningen förfarits, säljarens och köparens namn och postadresser, stället, der varan vid proftagningen förvarades, om partiet burit spår af att helt eller delvis ha varit utsatt för fuktighet eller annan skada, i hvilket fall särskildt prof bör uttagas från den sålunda skadade delen af partiet, samt i fråga om emballerade varor dessutom å det antal kolli, som partiet omfattade, från huru många af dem prof blifvit uttaget, och huruvida möjligen förefintlig försegling eller plomb vid proftagningen varit skadad.

Sedan profven blifvit väl inneslutna i torra, rena glaskärl samt förseglade och försedda med tydligt märke, hvilket äfven anbringas å det vid proftagningen förda protokollet, öfvertager hvar och en af parterna ett af profven, medan det tredje af köparen direkt insändes till kontrollanstalten.

Om säljaren vid proftagningen icke varit närvarande vare sig personligen eller genom befullmäktigadt ombud, skall det för säljaren afsedda profvet omedelbart efter proftagningen af köparen tillställas säljaren.

6 §.

Visar undersökning, som på köparens begäran blifvit företagen, att varans beskaffenhet afviker från de i beviset derom lemnade uppgifter med större procent än den enligt 13 § medgifna, och vill säljaren, att kontrollundersökning af varan skall verkställas, eger han för sådant ändamål till

annan sådan anstalt, som i 4 § omförmäles, öfverlemna det vid profttagningen honom tillstålda varuprofvet.

7 §.

Skilja sig resultaten af hvardera undersökningen, eger köparen rättighet att inom fjorton dagar, sedan resultatet af den senare undersökningen kommit honom till handa, öfverlemna det i hans förvar qvarvarande profvet jemte de båda afgifna utlåtandena för undersökning till landtbruksakademiens agrikultur-kemiska försöksanstalt.

8 §.

Föreståndare för anstalt, hvilken mottagit prof, hvarom ofvan i denna förordning sägs, åligger:

1:o att, om insändt prof icke befinnes uttaget enligt gällande föreskrifter eller tagit skada under transporten eller anmärkning mot dess bindande kraft i andra hänseenden kan göras, derom ofördröjligen underätta den, för hvars räkning undersökningen verkställes, samt, om denne det oaktadt fordrar undersökning, densamma, så vidt ske kan, utföra, dervid å analysbeviset skall anmärkas hvad mot profvet förekommit;

2:o att efter verkställd undersökning, hvarvid skola lända till noggrann efterrättelse de föreskrifter, som finnas meddelade i landtbruksstyrelsens instruktion för de med understöd af statsmedel inrättade kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behof, till såväl säljare som köpare öfversända utlåtande, som utvisar undersökningens resultat; samt

3:o att, då af verkställd undersökning framgår, att uppgifterna i bevis, som af säljare aflemnats, icke äro rigtiga, derom göra anmälan hos landtbruksstyrelsen.

9 §.

Öfverenskomma säljare och köpare, att betalning för gödselmedel skall erläggas efter den mängd af värdebestämmande ämnen, varan vid undersökning befinnes innehålla, ege hvad i § 1 om aflemnande af garanti-bevis samt i 3 § om angifvande å förpackning och i räkning af varans halt af värdebestämmande ämnen stadgas icke tillämpning.

10 §.

I prislistor, räkningar och andra skriftliga handlingar, hvilka angå de varor, å hvilka bestämmelserna i denna förordning äro tillämpliga, skall noga angifvas varans rätta namn, och må deri icke intagas origtig eller vilseledande uppgift om varans innehåll och beskaffenhet.

11 §.

Konstgjorda gödselmedel må till riket införas endast af handlande med eller tillverkare af dylika varor, hvarför gödselmedel, som till riket ankomma, icke må till mottagaren utlemnas, med mindre denne styrker sig vara sådan handlande eller tillverkare. Då sådan från utrikes ort ankommen vara af mottagaren till annan utlemnas, åligger den förre lika skyldighet med säljare.

12 §.

Underlåter säljare att i öfverensstämmelse med stadgandena i 1 och 2 §§ till köparen öfverlemna garantibevis, eller öfverträder säljare föreskriften i 3 §, straffes, derest icke högre ansvar efter allmän lag följer, med böter från och med tio till och med etthundra kronor.

13 §.

Äro de af säljaren i det i 1 § omförmälda beviset lemnade uppgifterna angående den försålda varans beskaffenhet origtiga, eller öfverträdes bestämmelsen i 10 §, straffes säljaren, derest ej gerningen är med ansvar efter allmänna strafflagen belagd, med böter från och med femtio till och med etthundra kronor.

Såsom origtig skall uppgift icke anses, derest afvikelsen icke öfverstiger för kali 0,5 procent, för fosforsyra 0,5 procent och för qväfve 0,3 procent.

14 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelser mot denna förordning

15 §.

Åtal för öfverträdelse af föreskrifterna i denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol.

16 §.

Af böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalle en tredjedel kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angifvare, tage han hälften af åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de efter allmän strafflag.

17 §.

Med konstgjordt gödselmedel förstås i denna förordning hvarje till gödsling afsedd vara, jemväl sådan, som underkastats endast förmalning eller motsvarande teknisk behandling, såsom råa kalialter, perugvano samt råstampadt benmjöl.

Bestämmelserna i förordningen ega icke tillämpning, der vigten af det försålda understiger 25 kilogram, ej heller å pudrett eller å kalk, mergel eller dylika jordförbättringsmedel.

Formulär litt. A.

Garantibevis

vid försäljning af konstgjorda gödselmedel.

På grund af order från (köparens namn eller firma) _____ levererar undertecknad nedannämnda varor under garanti i enlighet med bestämmelserna i Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel m. m. den _____ för i detta garantibevis lemnade uppgifter.

Plats för leveransen _____

Dag för varans afsändande _____

[illegible]

De garanterade beståndsdelarna äro angifna i följande former:

I garantien angående varans halt af värdebestämmande ämnen förbehålles ett analys spelrum af 0,5 proc. kali, 0,5 proc. fosforsyra och 0,3 proc. kväfve.

den _____ 19____

Formulär litt. B.

Protokoll

öfver uttagning af prof till undersökning i enlighet med gällande föreskrifter i Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel den.....

I undertecknades närvaro hafva i dag, i enlighet med 5 § i Kongl. Maj:ts nådiga förordning om handel med konstgjorda gödselmedel den.....

..... och under iakttagande af i förordningen gifna föreskrifter,
tre genomsnittspref blifvit uttagna ur ett parti

väggande

icke emballerad

emballerad i st. säckar (kär), ur hvilka särskilda pref från
..... st. på följande sätt blifvit uttagna

Partiet är såldt af

till

och åtföljdt af garantibevis, undertecknad af

har enligt förededd fraktsedel ankommit med

till station den

och blifvit utlemnadt till mottagaren den

var vid proftagningen förvaradt

Emballeringen var förseglad med

Förseglingen var orörd å de kolli, ur hvilka pref uttogos. Intet af
dessa kolli har spår af att ha lidit skada af fukt eller på annat sätt.

De tre profven hafva blifvit märkta med

Anmärkingar:

..... den 19....

(Namn)

(Ställning)

(Adress)

Till gemensam behandling med denna proposition har utskottet före-
haft tre särskilda i anledning af densamma väckta motioner, en inom För-
sta Kammaren, n:o 41, af herr *Bondesson* och två inom Andra Kammaren
af herrar *A. Hedin* och *C. J. Jakobson*, n:is 186 och 203, hvilka motioner
äfvenledes blifvit till utskottet hänvisade.

Herr Hedin har i sin motion hemställt,

1) att Riksdagen måtte förklara, att och hvarför den ej afgifver något
»yttrande»,

2) att, i fall det förevarande förslaget med eller utan förändringar vinner Riksdagens gillande i sak, Riksdagen måtte förklara sig hafva för sin del beslutit en så och så lydande förordning, samt detta besluts giltighet förklaras förutsätta frånträdande å Kongl. Maj:ts sida af anspråket att ensam i detta ämne lagstifta, och att, om Kongl. Maj:t för sin del godkänner eventuella ändringar, allt detta måtte få sitt otvetydiga uttryck i formen för författningens utfärdande.

Herrar Bondesson och Jakobson hafva hemställt, att Riksdagen med afslag å Kongl. Maj:ts proposition ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t måtte till nästa Riksdag låta utarbета ett förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel, der kontrollen vore förlagd vid fabriken och importhamnarna.

I herr Jakobsons motion har herr *C. J. Ödman* instämt.

Förenämnda proposition är föranledd af Riksdagens skrifvelse den 7 Maj 1896, hvori Riksdagen anhöll, att Kongl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, om och huruledes vid handel med konstgjorda gödningsämnen och beredda fodermedel säljaren kunde förpligtas att alltid med ansvar för uppgiftens riktighet angifva varans namn och beståndsdelar, äfvensom att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag till den lag, som kunde finnas erforderlig.

Vid ärendets föredragning i statsrådet yttrade vederbörande departementschef, efter att hafva redogjort för rådande missförhållanden beträffande handeln med konstgjorda gödselmedel samt behovet af bestämmelser till reglerande af denna handel, angående förslaget i fråga följande:

»Detta förslag afser icke att gifva regler angående det civilrättsliga förhållandet emellan säljare och köpare af ifrågavarande varor, utan allenast att ordna den yrkesmessiga handeln dermed i syfte att så vidt möjligt råda bot på de missförhållanden, som, enligt hvad jag förut nämnt, härutinnan förefinnas. I sådant afseende stadgas i främsta rummet, att säljaren skall hafva skyldighet att senast vid leveransen till köparen aflemna ett garantibevis, innehållande uppgift om varans beskaffenhet och beståndsdelar. Det förklarande, som detta garantibevis skall innehålla, kommer väl att grundlägga civila rättigheter och förpligtelser, men de blifva ej en följd omedelbart af föreskrifterna i denna förordning, utan af bevisets innehåll och bedömas naturligtvis med hänsyn till detta innehåll enligt allmän lag. Förutom garantibeviset skall å förpackning, deri varan

förvaras, samt i räkning å varan anbringas ett märke, i korthet angifvande säljarens och varans namn samt varans värdebestämmande ämnen. Obligatorisk undersökning af såld varas beskaffenhet har icke ansetts böra påbjudas. Deremot hafva meddelats bestämmelser om undersökning, som må af kontrahenterna påkallas, samt om de villkor i afseende å proftagning m. m., som dervid böra iakttagas. För att göra stadgandena i författningen mera effektiva har deri upptagits förbud för annan än handlande med eller tillverkare af konstgjorda gödselmedel att i riket införa sådana varor.

Af hvad som nu angående förslaget innehåll anförts lærer framgå, att den föreslagna författningen tillhör den ekonomiska lagstiftningens område. Frågans vikt och beskaffenhet synas mig dock göra det angeläget, att Riksdagen får tillfälle att uttala sin uppfattning i frågan.»

Ehuru den civilrättsliga lagstiftningen har till ändamål att bestämma rättsförhållanden enskilde emellan, under det den ekonomiska lagstiftningen har till syfte att befrämja ett kulturelt, sedligt eller ekonomiskt allmännyttigt ändamål, lærer det dock ofta nog möta svårighet att i speciella fall uppdraga en bestämd gräns mellan dessa lagstiftningsområden, då de ej sällan på det närmaste beröra hvarandra, och åtskilliga bestämmelser kunna vara af den beskaffenhet, att de syfta åt båda hållen.

I nu föreliggande förslag, som, enligt hvad utskottet tillåter sig erinra, tillkommit med anledning af Riksdagens begäran om en *lag* i ämnet, torde t. ex. bestämmelsen om skyldighet för säljare af gödselmedel att förse förpackning med märke af viss beskaffenhet väl vara att hänföra till den ekonomiska lagstiftningens område. Sammanställer man deremot stadgandena om skyldighet för säljaren att aflemna garantibevis med bestämmelserna om rätt för köparen att på visst närmare specificerad sätt få utrönt, huruvida varan öfverensstämmer med det lemnade beviset, och rätt för säljaren till ytterligare kontrollundersökning, synas dessa stadganden uppenbarligen grundlägga civila rättigheter och förpligtelser enskilde emellan och sålunda, äfven om för sättet och villkoren att göra sådana rättigheter och förpligtelser gällande hänvisas till allmän lag, enligt utskottets mening falla inom det lagstiftningsområde, hvaröfver det tillkommer Riksdagen att gemensamt med Konungen fatta beslut.

Vid sådant förhållande har utskottet ansett Riksdagen icke kunna begränsa sitt åtgörande i frågan till att afgifva det af Kongl. Maj:t begärda yttrande; och då föreliggande förslag, hvaröfver högsta domstolens utlåtande icke inhemtats, icke utgjort föremål för den behandling,

som enligt 87 § regeringsformen skall föregå, innan Konungen för Riksdagen framlägger någon lagfråga, har det synts utskottet med grundlagens mening bäst öfverensstämmande, att Riksdagen ej heller i anledning af propositionen för sin del besluter någon lag i ämnet. Utskottet har därför icke ingått i vidare granskning af förslagets särskilda bestämmelser.

Hvad herrar Bondessons och Jakobsons motioner vidkommer, torde desamma stå i det nära samband med ifrågavarande proposition, att, om det förslag, som i propositionen innefattas, icke blir föremål för Riksdagens pröfning, nämnda motioner icke böra till någon annan Riksdagens åtgärd föranleda, än att Riksdagen, då behovet af en lagstiftningsåtgärd i det syfte, Riksdagens förut åberopade skrifvelse afser, fortfarande lära vara för handen, anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes snarast möjligt för Riksdagen framlägga förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel.

På sålunda anförda skäl och i anledning af ofvanberörda trenne motioner får utskottet hemställa,

1:o) att, Riksdagen, med förklarande, att Riksdagen ansett vissa genom förevarande proposition ifrågasätta stadganden vara af den beskaffenhet, att de icke lagligen kunna åvägabringas i annan ordning än den för stiftande af allmän civillag föreskrifna, måtte för Kongl. Maj:t anmäla, att Riksdagen vid sådant förhållande funnit sig förhindrad att afgifva det i propositionen begärda yttrande; samt

2:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Stockholm den 9 maj 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Särskildt yttrande

af herr *Lindhagen*:

»Utskottets ifrågavarande hemställan, hvilken äfven jag finner lagligen grundad, leder emellertid uppmärksamheten på de betydande och allmänt erkända olägenheter från både konstitutionel och praktisk synpunkt, som uppstått genom stadgandet, att högsta domstolens utlåtande ovilkorligen bör infordras i alla frågor om stiftande af civillag.

En genomgående konstitutionel grundsats är den om de lagstiftande och lagskipande makternas fullständiga särskiljande från hvarandra. Högsta domstolens förenämnda uppgift innefattar en viss afvikelse härifrån, hvartill motsvarighet ej lär förefinnas i något annat land.

Då grundlagen tillkom, omfattade civillagen endast de olika balkarne i 1734 års lag, d. v. s. civilrätten i dess egentliga och inskränkta bemärkelse. Och i bedömandet af dessa ämnen måste högsta domstolens ledamöter anses ega en stor erfarenhet, som det kan vara värdefullt att tillgodogöra sig.

Men under tidernas lopp hafva de sociala och ekonomiska frågorna börjat allt mer träda i förgrunden. Och då dessa ämnen ofta djupt ingripa i enskildes rättsförhållanden, hafva desamma allt mer ansetts böra undandragas Konungens ekonomiska lagstiftningsmakt.

Emellertid förutsätter lösningen af nämnda sociala och ekonomiska spörsmål andra insigter och åskådningssätt än dem, som företrädesvis förvärfvas genom sysslandet med rättsskipningen. När i dylika fall enligt lagens föreskrift högsta domstolens yttrande måste infordras, så hänskjutas dermed i sjelfva verket till dess bedömande frågor, hvilka icke falla under domstolens särskilda kompetens. Understundom söker domstolen sjelf undvika detta missförhållande genom att uttryckligen från sitt yttrande undanta sjelfva saken. Men detta tillvägagångssätt leder å andra sidan till att domstolens deltagande i lagstiftningsarbetet lätt neddrages till en tjenstgöring allenast som redaktionskomité, på samma gång derigenom de mera formella detaljfrågorna kunna erhålla en större vikt, än de tilläfventyrs borde få, sedda ur hufvudfrågans synpunkt.

Vidare gör sig gällande det synnerligen öfverklagade förhållandet, att den alltjemt ökade lagföredragningen på ett betänkligt sätt inkräktar på högsta domstolens egentliga uppgift. Och lagstiftningsarbetet sjelft lider ofta af att domstolens yttrande måste infordras, i det att dels brådskande lagstiftningsåtgärder derigenom förhindras och dels vidlyftiga lagförslag, för

hvilkas närmare granskning domstolens ledamöter merendels ej hafva annan tid öfrig än sina ferier, kunna förhalas lång tid framåt.

Det är därför en brännande fråga, att högsta domstolen må befrias från åtminstone föredragning af sådana lagförslag, hvilka ej enligt lagens ursprungliga mening skolat hänskjutas till domstolen. Och äfven på det rent civilrättsliga området har ifrågasatts lämpligheten att införa en ordning, hvarigenom inom domstolen förefintliga erfarenheter i särskilda fall kunde på annat sätt, än nu är föreskrifvet, komma lagstiftningsarbetet till godo.»
